

Erdőgazdálkodás Magyarországon: Múlt-Jelen-Jövő

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Teremtésvédelmi Kutatóintézete (TVKI) a Nemzeti Közzolgálati Egyetemmel (NKE) közösen, az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) szakmai támogatásával erdőgazdálkodási konferenciát szervezett *Erdőgazdálkodás Magyarországon: Múlt – Jelen – Jövő* címmel, 2023. június 6-án.

A konferencia apropóját az adta, hogy a Teremtésvédelmi Kutatóintézet egyszerre kapott két megkeresést: egyet az NKE Közép-Európa Kutatóintézetétől, akik az erdőgazdálkodás múltját szeretnék volna bemutatni, egy másikat pedig az Agrárminisztériumtól, akik az erdőgazdálkodás jelenét és a jövőjét vitatták volna meg.

Bár az esemény fókuszában szakmai szempontok álltak, a konferencia a Teremtésvédelmi Kutatóintézet hitvallásának megfelelően a lelki alapok megteremtésével kezdődött.

Vincze Krisztián, a PPKE rektorhelyettese Assisi Szent Ferencet állította elének példaképként, aki a világra nem egyszerűen használati tárgyként, hanem Isten által minden élőlény számára szánt otthontként tekintett. A világ az az emberi léte hordozó léte, melyben élünk, halunk, és melyet örökösen hagyunk, ehhez pedig óvni, ápolni és gondozni kell azt. Mindehhez világos szabályokra, azok ismeretére és betartására van szükség.

Thuránszky István evangélikus lelkész előadásában (lásd következő cikkünket – a szerk.) a Biblia fákat, kertet, erdőt idéző képein keresztül a keresztény hit életvezetési tanításait mutatta be, melyek az anyagi pazarlás helyett a gondviselésbe vetett bizalomra, a mindennapi kenyérért érzett hálás mértéktartásra intenek. Itt ér össze a lelki és a szakmai-politikai háttér, ugyanis ezt a mértéktartást tüzték zászlajukra az ENSZ által 2015-ben elfogadott fenntartható fejlődés céljai is. A 193 ország által példátlan módon egyhangúlag elfogadott 17 cél szakmai, politikai alapot kínált a környezetvédelemhez, azonban azt az erkölcsi alapot, amely a környezetvédelemből teremtésvédelmet generál, Ferenc pápa *Laudato Si'* kezdetű enciklikája adta meg. Az enciklika szerint az erdő az ép környezet és a termé-

szeti létezés tere, a bőséges élet hordozója, melynek elhanyagolása, kiszígerelése saját jövőnk esélyeit gyengíti.

A lelki iránymutatást követően a konferencia első szakmai része az erdőgazdálkodás kialakulásával, fejlődésével, a fontosabb történelmi események, összefüggések felelevenítésével kezdődött. Amint arra Török Bernát, az NKE EJKK igazgatója is rámutatott, az erdőgazdálkodás története összefonódott a nagy társadalmi és politikai változásokkal. Az erdők stratégiai szerepét kidomborító háborúk, az úrbérendezés, a kiegyezés, a két világháború, Trianon – mind nyomot hagytak a magyarországi erdőgazdálkodásban.

Konkoly-Gyuró Éva, a Soproni Egyetem tanára előadásában kiemelte, hogy a 18. század lényegi változást hozott a természethasználati szemléletben. A 18. századig tartó gyakorlatot az adaptív természethasználat jellemezte. Az ember alkalmazkodott a tájhoz, és az adott tájspecifikus lehetőségeket kihasználva fejlődött a gazdaság, épült a társadalom.

A 18. században azonban elindult a transzformatív természethasználat, amikor az ember már nem alkalmazkodott a környezeti lehetőségekhez, hanem magát a természeti potenciált kezdte megváltoztatni, mely hosszútávon azonban káros hatásokkal járhat. Példaként hozta fel az erdők minőségi szempontokat nélkülöző, kizárólag mennyiségi szempontok szerinti növelését. Ehelyett az erdőterületeket a táj-

specifikumoknak, a táj kontextusának megfelelően kellene tervezni. Szilvacsku Zsolt-hoz hasonlóan megemlítette, hogy komoly vízrendezési rehabilitációs programra lenne szükség annak érdekében, hogy a vizes élőhelyek újra megjelenjenek az Alföldön.

Balogh Róbert, az NKE EJKK KEKI tudományos munkatársa az állami fenntarthatóság kérdését vizsgálta az 1879. és az 1935. évi erdőtörvényekben. Előadásában bemutatta, hogyan vált egymástól az állami és a magánerdő, és a profitorientált gondolkodás térnyerésével hogyan vezetett az erdők megóvása érdekében fokozatosan az állami fenntarthatóság kiterjesztéséig.

Trianonnak az erdészeti szakképzésre gyakorolt hatásáról Homor Péter, a Széchenyi István Egyetem levéltárvezetője beszélt. A korabeli szakembereknek három jelentős kihívásra kellett választ találniuk: egyrészt az erdőült területek és az erdőgazdaságilag művelt területek nagy része határon kívülre került, másrészt a háború közvetlen hatásaként óriási faínség alakult ki, harmadrészt az erdészeti szakoktatás, illetve a humánerőforrás területén is meg kellett küzdeniük a háborúnak az emberi életben, fizikai és mentális állapotban okozott maradandó hatásaival.

Az állami erdők fejlődéstörténetét követően Szabó Máté, a Pécsi Tudományegyetem tudományos munkatársa a Dráva-mente térségén keresztül mutatta be a magánerdők történetét a 19. században, elsősorban az uradalmak

erdőgazdálkodási sajtoságaira fókuszálva. Előadásában elmondta, hogy 1784 és 1948 között 457 km-ről 184 km-re rövidült le a Dráva folyóhossza, de az erdőszűtség aránya bőven a megyei és az országos átlag felett volt, mely kiváló alapot jelentett egy jelentősebb faipari tevékenységhez. Erre az erdővagyonra alapulva fejlődőképes és nyugati piacokra exportáló faipar jöhetett létre.

A jelenkori kérdések vizsgálatát **Zambó Péter** államtitkár (AM) nyitotta meg *Az állami erdők szerepe és működése* című előadásával. Ebben kiemelte, hogy *az erdő sokkal több, mint faanyag*: klíma- és egészségügyi szerepe, rekreációs szolgáltatásai, a biodiverzitás védelme és gazdasági értéke együttesen adják a jelentőségét. Magyarországon jelenleg az erdőként nyilvántartott területek 56%-a van állami kézben, ami *európai szinten is kimagasló arány*. Az állami erdők stabilak és jelentős faanyagtartalommal rendelkeznek. Az állami erdőgazdálkodás a közjót szolgálja, célja a fenntartható erdőgazdálkodás, a fa-alapanyagellátás, az ökoturisztika, a természeti értékek, a biodiverzitás védelme – hogy csak néhányat említsünk. Az erdőknek kiemelt szerepe van Magyarország klímacéljainak teljesítésében is.

Kiss János, az OEE Magán-erdőgazdálkodási Szakosztály elnöke a magán-erdők szerepével kapcsolatban elmondta, hogy a magán-erdő-tulajdonosoknak óriási nehézséget okoz, hogy a társadalmi elvárások és a jogszabályi követelmények betartása mellett biztosítani tudják a stabil bevételüket, főleg, hogy magán-erdőknél a gazdálkodási méret nagyon kicsi, néha alig éri el a 10 hektárt. Komoly kihívást jelent az is, hogy a magán-erdőt gyakran nagyon sok, osztatlan tulajdonban levő tulajdonos birto-

kolja. Mivel a tulajdonos határozza meg, ki legyen az erdőgazdálkodó, ez pedig az osztatlan közös tulajdonnál nehézségekbe ütközhet. Jelenleg több százezer hektár erdő van osztatlanul, ezt a gazdálkodási hiányt pedig fel kellene oldani. Az állami és magán-erdők bemutatását követően **Lakatos Ferenc**, a Soproni Egyetem rektorhelyettese ismertette a Soproni Egyetem modellváltásának tapasztalatait, eredményeit.

Ripszám István, az OEE alelnöke az egyén és a társadalom szemszögéből vizsgálta meg az erdővel kapcsolatos gondolkodásunkat. Beszámolt róla, hogy 2017-ben az OEE végzett egy közvéleménykutatást, melyben azt vizsgálták, hogy mi a véleménye az embereknek az erdőkről és az erdőgazdálkodásról. Érdekes, hogy a népesség nagy része azt gondolja, hogy *az erdőterület az elmúlt időszakban nagymértékben csökkent, miközben épp az ellenkezője történt, és a hazai erdők állapotát is romló tendenciával illették*. Bár az erdők fontosak az embereknek, *kevésbé ismerik az erdőgazdálkodással kapcsolatos tényeket, az erdészeti munka megítélése pedig erősen közepes*. Az erdőket azonban mindenki adottnak veszi, nem forintosítják az értékét, *azért az ökológiai szolgáltatásért, melyet az erdők nyújtanak, nem fizetnének*. A jelenkori erdőgazdálkodásnak komoly kihívás a klímaváltozás, mert a klímaeltolódás miatt valószínűleg termőhelyromlással és új invazív fajok megjelenésével kell számolni. Az erdők megküzdő-képességének, rezilienciájának fontosságát emelte ki előadásában **Szilvácsku Zsolt**, a TVKI tudományos munkatársa is.

A jövőről szóló panelt **Andréka Tamás** közigazgatási államtitkár (AM) nyitotta meg, az *Állami erdőkre vonatkozó szabályozás felülvizsgálata* című

előadásával. Az állam az erdőkre vonatkozó szabályozás tekintetében egyfajta skizofrén szerepbe kényszerül, *hiszen működésében egyszerre jelennek meg a tulajdonosi és a batósági igazgatási jellegű szempontok*. Jelenleg egyfajta dimenzióváltás zajlik, annak újragondolása, újratervezése, mi is az állam elképzelése ezzel a célcsoporttal és vagyontömeggel. *Egyre inkább előtérbe kerülnek a közjóléti feladatok, a turisztikai, egészségügyi és szociális-oktatási funkciók. Kidolgozás alatt áll a non-profit jelleg erősítése, ami annyit tesz, hogy az állam nem költségvetési bevételforrásként tekint az erdőkre, sokkal inkább egyfajta közszolgáltatóként*. Az államtitkár felvetette, hogy indokolt lenne megvizsgálni a vadgazdálkodás kérdéskörét, és *elgondolkodni a vadászat és a vadgazdálkodás szétválasztásáról*. Elmondta, hogy a jelenlegi szabályok újragondolását jogi oldalról a szabályozás szintjeinek felülvizsgálatával kell kezdeni. Deregulációs megközelítésre van szükség, rendeleti szintű szabályozásra ott, ahol most sokszor törvényi szabályozás van érvényben. Ennek oka, hogy a törvényi szabályozás rugalmatlanabb szabályozási keretet eredményez, amelynek módosítása nehéz, hosszadalmas, és ahol a szakmai szempontok sokszor elvéreznek a politikai viták során. *Lényeges kérdés a társult erdőgazdálkodás, az erdőbirtokossági társulat szabályozásának új alapokra helyezése is, mert a meglévő elavult és működésképtelen*.

A korábbi előadásoknál is említett közvéleménykutatás eredménye is jól mutatja, hogy az egyik legfontosabb feladat *a biteles, batékony kommunikáció, hogy a társadalom objektív, valós képet kapjon az erdészek munkájáról, az erdők állapotáról, és emelkedjen az erdész szakma presztízse*.

Hidvéghiné Pulay Brigitta is méltatta az erdészek elhivatottságát és türelmét, akik képesek hosszú távban gondolkodni, hiszen munkájuk nem hónapok vagy évek, hanem sokszor csak évtizedek múltán érik be.

Meg kell értetni az emberekkel, hogy a természetvédelem nem egy batósági tevékenység, hanem mindannyiunk – az erdőjáró, az erdőgazdálkodó és a batósági szereplő – közös munkájának eredménye.

Dr. Korbácska Zsófia,

PPTE Teremtésvédelmi Kutatóintézet

Fotó: **Szilágyi Dénes/NKE**,

Fekete István/AM

Zambó Péter államtitkár(AM) előadást tart a konferencián